

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 33 Volume: 7 Issue: 33

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA -kA/-kAnA ZARF-FİİL ŞEKİLLERİ*

FORMS OF THE GERUND -kA/-kAnA IN TURKEY TURKISH DIALECTS

Cahit BAŞDAŞ**

Özet

Ek fiilin zarf-fiil şekli olarak çekimli fiiller ve isim soylu kelimelerden geçici zarflar oluşturan *-ken*, Türkiye Türkçesi ve diğer Oğuz lehçelerinde geniş bir kullanım alanına sahiptir. Doğrudan fiil tabanlarına eklenemeyen *-ken*, ek fiil (i-<er-) vasıtasıyla çekimli fiiller ve isim soylu kelimeler üzerinde kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde ünlü uyumu dışında kalan *-ken*, ağızlarda *-kan/-ken* biçimiyle uyuma girmiştir. Bazı ağızlarda ise *-ka/-ke*, ve *-kana/-kene* gibi değişken şekiller kullanılmaktadır. Kısa ve genişletilmiş örnekler, genellikle aynı ağızlarda, bir arada görülür. Ancak genişletilmiş şekiller (*-kana/-kene*), Türkiye Türkçesi ağızlarında nispeten daha işlektir. Tarihi metinlerde rastlanmayan bu özel yapılar, bazı ağızların belirleyici özellikleri arasında sayılmaktadır.

Bu çalışmada, *-ken* zarf-fiil ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarında tespit edilen *-ka/-ke*, ve *-kana/-kene* şekilleri incelenmiş, ekin kısalma ve genişleme nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Ağızlar, Zarf-fiil, -ka, -kana.

Abstract

As gerund form of substantive verb *-ken*, has made up temporal adverbs from finite verbs and nouns. It has a wide usage area in Turkey Turkish and other Oghuz dialects. The form of *-ken* can not be added to verbal stem, but it used on finite verbs and nouns by means of substantive verb (i-<er-). The form has stayed out of vowel harmony in written language of Turkey Turkish, but it abide by the harmony rule with *-kan/-ken* forms in dialects. It is also used such as *-ka/-ke*, and *-kana/-kene* allomorphs in some dialects. The short and extended examples are usually seen together in the same dialects. However, expanded forms (*-kana/-kene*), are relatively productive in Turkey Turkish dialects. This special forms that have been seen in historical texts, accepted among distinctive features of some dialects.

In this study, forms of *-ka/-ke*, *-kana/-kene* of the *-ken* gerund has been analyzed that is found in the Turkey Turkish dialects, and it has been tried to explain reasons of shortening and expanding.

Keywords: Turkish, Dialects, Gerund, -ka, -kana.

Giriş

Türkçede fiillerden geçici zarflar türeten ve zarf-fiil (gerund) ekleri olarak adlandırılan çeşitli ekler kullanılmaktadır. Ek fiille oluşturulan *-ken* hariç, bütün zarf-fiil ekleri, fiil tabanlarına eklenmektedir. Diğer zarf-fiil eklerinden farklı olarak, doğrudan fiil tabanları üzerinde kullanılamayan, ancak ek fiil (i-) yardımıyla çekimli fiiller ve isim soylu sözcüklere eklenen *-ken*, şekil ve kullanılış bakımından özel bir yere sahiptir. Köktürk Yazıtları ve Çağatay

* Bu yazı, 27-29 Ekim 2011 tarihlerinde Edirne'de düzenlenen 4. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayında sunulan "Trakya Ağızlarında -kA/-kAnA Zarf-Fiil Şekilleri" başlıklı bildiri esas alınarak hazırlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

metinlerinde rastlanmayan bu özel zarf-fiil, Eski Uygur, Karahanlı, Harezmi, Kıpçak ve Anadolu sahasına ait tarihî metinlerde, isimler ve genellikle geniş zaman [(-A/-I)r, -mAz] eki almış çekimli fiillerden sonra *erken/irken/iken/-ken* biçimlerinde kullanılmıştır (Uğurlu 1999: 70), (Bayraktar 2004: 215-219; Tiken 2004: 146; Özmen 2014: 28-39).

yetiñ küñ tañ tañlayur erken (UKP, 31-7)
bu sav takı keçmezken (UAY 623-2)
ölüm kelmez erken ölümke itin (KB, 1370)
er barır erken kadıttı (DLT, II-301)
Mekkening yolında barur erken (NF, 270)
hatun kişi uyur irken (İMS 275b-6)
bela kadgu birle bilürken siner (MM, 23b-13)
öğrenip kiter iken kördi (GT, 95b; 1-3)
sarp yorır iken (DK, D 4-5)

Günümüzde (*i-*)*ken* zarf-fiil ekinin çeşitli varyantları, Oğuz grubu lehçeleri ve Özbek Türkçesinde kullanılmaktadır. Ek, Oğuz grubu lehçeleri ve Özbekçe dışındaki diğer Türk lehçelerinde tespit edilememiştir (krş. Özmen 2014: 66). Türkiye Türkçesi yazı dilinde, başta geniş zaman [(-A/-I)r, -mAz] olmak üzere, çeşitli zaman eklerine (-mİş, -yor, -AcAk) ve bazı isimlere (*i-/y*)*ken* biçimiyle eklenerek ünlü uyumu dışında kalan bu özel zarf-fiil eki, ağızlarda *-kan/-ken* biçimiyle uyuma girmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ekin *-kan/-ken* şekillerinin yanı sıra *-ka/-ke/-çe*; ve *-kana/-kene*, *-kasına/-kesine* gibi değişken şekillerine rastlanmaktadır (krş. Karahan 2011: 354; Günşen 2008: 448; Argunşah 2011: 63); Özmen 2014: 46-47). Anadolu, Rumeli ve Kıbrıs ağızlarında yaygın olarak kullanılan bu kısa ve genişletilmiş zarf-fiil şekilleri, tarihî metinlerde tespit edilememiştir. Burada söz konusu zarf-fiilin Türkiye Türkçesi ağızlarında tespit edilen kısa (*-ka/-ke*) ve genişlemiş (*-kana/-kene*) şekilleri üzerinde durulacaktır.

-ka/-ke:

Ölçünlü dilde ek fiil (*i-<er-*) vasıtasıyla çekimli fiillere ve bazı isimlere eklenen ünlü uyumu dışında (*i-*)*ken* zarf-fiil eki, bazı lehçe ve ağızlarda *-n'siz* (*-ka/-ke*), biçimiyle kullanılarak uyuma girmiştir. Başta Trakya ağızları olmak üzere bazı Türkiye Türkçesi ağızlarında ekin kısa *-ka/-ke* şekillerine rastlanmaktadır. Düzenli olmamakla birlikte, hemen bütün Trakya ağızlarında zarf-fiil ekinin kısa *-ka/-ke* şekilleri kullanılmakta ve Bölge ağızlarının belirleyici özellikleri arasında sayılmaktadır (krş. Günşen 2008: 448). Aşağıdaki örnekler, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri ağızlarından derlenen metinlerden seçilmiştir (Olçay 1995: 37-43; Kalay 1998: 113, 124, 179; Günşen 2008: 448, 449).

çıkar+ka (Edirne)
der+ke (Kırklareli)
duru+ka (Kırklareli)
geçer+ke (Tekirdağ)
gelir+ke (Kırklareli)
gider+ke (Edirne; Tekirdağ)
kaçar+ke (İpsala/Edirne)
konusur+ka (Demirköy/Kırklareli)
uyur+ka (Muratlı/Tekirdağ)

Anadolu'da Antalya (Atmaca 2007: 135), Muğla (Akar 2013: 45, 178), Aydın (Yapıcı 2013: 65), Denizli (Tok 2002: 140), Isparta (Yıldız 2002: 88), Kütahya (Gülensoy 1988: 113), Uşak (Gülsevin 2002: 67) Malatya (Gülseren 2000: 338), Tokat (Demir 2001: 210), Rize (Günay 2003: 185), Giresun (Caferoğlu 1994) ve Ordu (Demir 2001: 152) ağızlarında tespit edilmiştir.

bu halday+ke (Rize)
der+ke (Pazar/Tokat; Serinhisar/Denizli)
dolduru+ka (Gürgentepe/Ordu)
durār+ka (Datça/Muğla)

düşünüller+ke (Giresun)
endirir+ke (Akçadağ/Malatya)
geçer+ke (Akçadağ/Malatya)
gëdiyoru+ka (Marmaris/Muğla)
geli+kë (Beyağaç/Denizli)
gelir+ke (Korkuteli/Antalya; Kütahya)
gonuşu+ka (Pazar/Tokat)
goşdurü+ka (Aydın)
govalā+ka (Uşak)
namaz gılā+ka (Gölköy/Ordu)
sevüşü+ke "sevişirken" (Giresun)
süre+ke (Korkuteli/Antalya)
yapa+kā (Tavas/Denizli)
yatar+ka (Muğla; Giresun)
yinilir+ke (Uşak)

Zarf-fiil ekinin Malatya-Akçadağ ve Kosova Türk ağızlarındaki *k>ç* değişmesine bağlı olarak ortaya çıkan *-çe* (<-ke) şekli de kullanılmaktadır (Başdaş 1992: 78; Jable 2010: 142).

cëder+çe "giderken" (Karamağara-Akçadağ/Malatya)
celi+çe "gelirken" (İpek/Kosova)
çiharırlar+çe "çıkarırlarken" (Akçadağ/Malatya)
der+çe "derken" (Resuluşağı-Akçadağ/Malatya; Gilan-Doburçan/Kosova)
okur+çe "okurken" (Vuştri-Viçitırn/Kosova)
oturi+çe "oturuyorken" (Keklikpınarı-Akçadağ/Malatya)
yazar+çe "yazarken" (Mitroviça/Kosova)

İlgili kaynaklarda, ağızlardaki kısa *-ka/-ke/-çe* şekilleri, çoğunlukla ünsüz (-n) erimesi/düşmesi ile açıklanmıştır. Ancak kelime sonu *-n* düşmesi ve ekin kısalma nedenleri yeterince tartışılmamıştır. Leylâ Karahan'a göre zarf-fiil ekleri genişleme eğilimindedir. Genişleme eğilimindeki ekin *-kA* şeklini ünsüz düşmesiyle açıklamak çok da mantıklı değildir (Karahan 2011: 194). O hâlde zarf-fiil ekinin kısa şekillerini nasıl açıklamak gerekir? Karahan, *-ken* ekinin sonundaki *-n*'nin *-IpAn* ekinin sonunda bulunan *-n* ve *-sAr* ekinin sonundaki *-r* gibi sonradan eklenen bir pekiştirici olduğunu savunmaktadır (Karahan 2011: 198, 199). Belki de bu kısa *şekil -n* pekiştirme ekiyle genişlemiş *-ken* ekinin çok eski bir şeklidir (Karahan 2011: 354)

Zarf-fiil ekinin Türkmen yazı dilinde kullanılan kısa şekilleri, Karahan'ın görüşünü destekler niteliktedir. Pek çok eski dil ögesini koruyan Türkmen Türkçesinde ekin kısa *-ka/-kâ/-ke* şekilleri düzenli olarak kullanılmakta ve iyelik kökenli şahıs ekleriyle çekimlenmektedir (krş. Başdaş 1996: 406; Clark 1998: 483; Kara 2005: 95).

bakar+ka+m (ben) bakarken
bakar+ka+n̄ (sen) bakarken
bakar+ka (o) bakarken
bakar+ka+k (biz) bakarken
bakar+ka+n̄ız (siz) bakarken
bakar+ka+lar (onlar) bakarken

Nuri Yüce, *gelirkeler* gibi benzer çekimli zarf-fiil örneklerinin az da olsa Doğu Anadolu'nun ücra bölgelerinde özellikle Toros Yörüklerinde ve Irak Türklerinde bulunduğunu bildirmektedir (Yüce 1999: 76). Ancak belirtilen ağızlarda yeterli sayıda çekimli zarf-fiil örneği tespit edilememiştir.

Bazı ağızlarda ve Türkmen yazı dilinde kullanılan kısa (*-n*'siz) şekiller, ekin eski şeklinin *-ka/-ke* olabileceğine işaret etmektedir. Genişleme eğiliminde olan diğer zarf-fiil ekleri gibi *-ka/-ke* de zamanla *-ke>-ken>-kene* biçiminde genişlemiş ve uyuma girmiş olabilir. Ancak benzer örnekler, tarihî metinlerde ve eski dil ögelerini koruyan lehçelerde tespit edilememiştir.

Bu durum, ekin en eski şekli hakkında kesin bir yargıya varmayı güçleştirmektedir. Ekin genişlemiş *-kana/-kene* şekilleri ve genişleme nedenleri, kısa şekillerin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir ve en eski şekil hakkında bir fikir verebilir. Bu bakımdan zarf-fiil ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki *-kana/-kene* şekilleri ve genişleme nedenlerini açıklamak gerekir.

-kana/-kene:

Türkiye Türkçesi ağızlarında (*i*)-*ken* zarf-fiil ekinin sonuna düz-geniş bir ünlü (+a/+e) eklenerek oluşturulan *-kana/-kene* şekilleri, kısa şekillere göre daha geniş bir kullanım alanına sahiptir. Genişletilmiş *-kana/-kene* biçim birimleri, kısa şekillerin görüldüğü bölgelerin yanı sıra diğer bazı ağızlarda da görülmektedir (bk. Tablo: 1) Ünlü uyumuna giren bu özel şekiller, başta Trakya ağızları olmak üzere Anadolu ve Kıbrıs ağızlarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Trakya bölgesinden derlenen metinlerden seçilen *-kana/-kene* ekli örnekler aşağıda sıralanmıştır (Mansuroğlu 1988: 184; Olcay 1995: 37-43; Kalay 1998: 55; 113, 124, 179; Günşen 2008: 449).

atar+kana (İpsala/Edirne)
ben gene orda+kene (Kırklareli)
dışarı çıkar+kana (Lalapaşa/Edirne)
dirmenden gelir+kene (Edirne)
gelini almā gider+kene (Lalapaşa/Edirne)
karı kızan uyur+kana (Tekirdağ)
kor+kana (Edirne)

Zarf-fiil ekinin genişletilmiş *-kana/-kene* şekilleri, Anadolu ağızlarında oldukça geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Aynı sıklıkta kullanılmamakla birlikte, doğudan batıya, kuzeyden güneye pek çok ağızda *-kana / -kene* örnekleri tespit edilmiştir. Aşağıdaki örnekler, Antalya (Atmaca 2007: 124), Muğla (Akar 2013: 55), Aydın (Yapıcı 2013: 65), Denizli (Korkmaz 1994: 51), Isparta (Yıldız 2002: 88) Kütahya (Gülensoy 1988: 113), Uşak (Gülsevin 2002: 137), Elazığ (Buran-Oğraş: 2003: 174), Erzurum (Gemalmaz 1995: I/343), Erzincan (Sağır 1995: 162), Malatya (Gülseren 2000: 205), Karabük (Erdem 2012), Adana (Yıldırım 2006: I/96), Tokat (Demir 2001: 210), Ordu (Demir 2001: 153), Kırşehir (Günşen 2000: 51), Niğde, Nevşehir, Sivas ve Yozgat, (Üstüner 2003: 195) ağızlarından derlenen metinlerden seçilmiştir.

alir+kana (Erzurum)
annadı+kana (Korkuteli/Antalya)
dér+kene (Eskipazar/Karabük; Karataş/Adana)
dolaşır+kana (Uşak)
eser+kene (Korkuteli/Antalya)
geçer+kene (Elazığ)
gide+kene (Kütahya)
gidä+kene (Aydın)
gider+kene (Dilek/Malatya; Çiçekdağı/Kırşehir; Gürgentepe/Ordu)
hamamda geli+kene (Karagöz/Malatya)
harib olü+kana (Aydın)
misir suvar+kana (Fındık/Doğanşehir/Malatya)
namaz gıllar+kana (Fatsa/Ordu)
nizâmeye girer+kene (Eskipazar/Karabük)
oturur+kana (Datça/Muğla)
oyna+kana (Kütahya)
soukdan donar+kana (Başçiftlik/Tokat)
sürer+kene (Çiçekdağı/Kırşehir)
yayladan gelir+kene (Reşadiye/Tokat)
yel çıkar+kana (Ceyhan/Adana)
yıkā+kana (Çivril/Denizli)
yolda geçiy+kene (Çayırılı/Erzincan)

yörü+kene (Bodrum/Muğla)

Benzer örnekler, Kıbrıs Türk ağızlarında tespit edilmiştir (Argunşah 2011: 63). Kıbrıs ağızlarında zarf-fiil ekinin ünlü uyumuna tabi olmayan kalın ünlülü (-kan/-kana/-hana) şekilleri yaygın olarak kullanılmaktadır (Argunşah 2009: 95-96)

gelir+kana, gider+kana, içer+kana, keser+kana, uçar+kana, yapar+kana

Ağızlarda kullanılan *-kana/-kene* şekillerinin ölçünlü dildeki (i)-*ken* zarf-fiil ekine, ek ünlüsüyle uyumlu bir ünlünün (+a,+e) eklenmesiyle oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda sayılan ilgili kaynaklarda *-kana/-kene* biçim birimlerinin sonundaki *-a/-e*, genellikle *ünlü türemesi* olarak değerlendirilmiş, ancak ses türemesinin nedenleri üzerinde pek durulmamıştır. Zeynep Korkmaz, *bu şeklin morfoloji bakımından açıklanmasını -kan/-ken şekillerinin dil hafızasında zarf-fiil eki olduklarının unutulması, diğer ünlü ile yapılan zarf-fiillere benzetilerek yeniden bir ünlü eklenmesi tarzına bağlamak gerektiğini*, ifade etmiştir (Korkmaz 1994: 51). Zarf-fiil eklerinin genişleme eğiliminde olduğunu savunan Leylâ Karahan'a göre *ekin yapısındaki -a/-e eki bir pekiştirme ekidir* (Karahan 2011: 347). Karahan'ın görüşünü destekleyen Ahat Üstüner'e göre de *söz konusu -a/-e, sadece kelime sonunda türeyen bir ünlü ses değil, bu kelimeleri kuvvetlendiren pekiştirme ekidir* (Üstüner 2000: 204).

Nuri Yüce ve Mustafa Argunşah ise zarf-fiilin sonuna eklenen *-a/-e'nin hâl eki* olabileceğini ifade etmişlerdir. Yüce'ye göre son ses ünlüsü, yönelme hâli (-kan+a/-ken+e) ya da *+kanda>+kan(n)a>+kana* biçiminde gelişmiş bulunma hâli eki olabilir (Yüce 1999: 74). Argunşah'a göre *-kana/-kene, ek fiile gelen -ken zarf-fiil ekinin üzerine +A yönelme durum ekinin getirilmesiyle oluşmuş bir ek grubudur* (Argunşah 2011: 63).

Türkçede birleşik zarf-fiillerin kuruluşunda sıfat-fiil, mastar, iyelik ekleri gibi hâl eklerinin de kullanıldığı bilinmektedir. Yani bir hâl eki, başka bir ekle kalıplaşarak birleşik zarf-fiil (-Dik+çA, -Dik+In+dA) oluşturabilir (krş. Gülsevin 2000: 130). Ancak *-kana/-kene* yapısı, *-a/-e* ile türetilen yeni, ayrı ve birleşik bir zarf-fiil değil, *-kan/-ken* ekinin genişletilmiş biçimidir.

Ağızlarda genellikle bir arada kullanılan zarf-fiil ekinin kısa ve genişlemiş şekilleri, kelime sonu */-n/* ünsüzünün akıcı niteliği ve ek ünlüsünün genişliği ile açıklanabilir. Akıcı ünsüzlerin kelime sonunda pek tutunamadığı, özellikle geniş ünlüler yanındaki kelime sonu *-n, -r* ünsüzlerinin erime/düşme eğiliminde olduğu, benzer yapıdaki başka kelime ve eklerde de görülür:

Tarihî metinlerde: *birle/birlen; -sAr/-sA*

Ağızlarda: *ile/ilen; var/vâ; +(I)nAn/+(I)nA; -yor/-yo*

Türkmen Türkçesi: *-yĀr/-yĀ vb.*

Bu örnekler, her zaman kelime sonundaki akıcı ünsüzlerin düştüğünü göstermeyebilir. Düşme eğilimindeki *-n, -r, y* akıcıları (liquid), aynı zamanda türeme özelliğine sahiptir. Zarf-fiil eklerindeki genişleme eğilimi dikkate alınırsa söz konusu ekin en eski şeklinin Türkmen yazı dilinde yaşayan **-ka/*-ke* olduğu söylenebilir (krş. Karahan 2011: 194). Tarihî süreçte */-n/* ile genişletilen **-ka/*-ke*, yazı dilinde cevherî fiille (er-/ir->i-/y-) kalıplaşarak *-ken* şeklini almış olmalıdır. Akıcı niteliğinden dolayı kelime sonunda tutunamayan kelime sonu */-n/* ünsüzü, ağızlarda ya düşmüş ya da ek ünlüsüyle uyumlu bir ünlüyle desteklenerek pekiştirilmiştir. Kırgız yazı dilinde bazı yabancı kökenli kelimelerin sonundaki akıcı ünsüzlerin aynı koşullarda *-a/-e* ünlüleri ile pekiştirildiği görülmektedir (Başdaş 2008: 206).

Krg. *bara* (<Far. per) : kanat

Krg. *dene* (<Far. ten) : ten

Krg. *sıpara* (<Ar. sefer) : defa, kere

Böylece zarf-fiil ekinin kısa *-ka/-ke* ve pekiştirilerek genişletilmiş *-kana/-kene* gibi değişken şekilleri ortaya çıkmış olmalıdır. O hâlde zarf-fiilin sonuna eklenen *-a/-e* ünlüleri, hâl eki değil, Karahan (2011: 347) ve Üstüner'in (2000: 204) işaret ettiği gibi bir pekiştirici olmalıdır.

	-ka/-ke	-kana/-kene
Adana		+
Antalya	+	+
Aydın	+	+
Denizli	+	+
Edirne	+	+
Elazığ		+
Erzincan		+
Erzurum		+
Giresun	+	
Isparta		+
Karabük		+
Kırklareli	+	+
Kırşehir		+
Kütahya	+	+
Malatya	+, -çe	+
Muğla	+	+
Nevşehir		+
Niğde		+
Ordu	+	+
Rize	+	
Sivas		+
Tekirdağ	+	+
Tokat	+	+
Uşak	+	+
Yozgat		+
Kıbrıs		+
Kosova	+(-çe)	

Tablo 1: Ağızlarda -ka/-ke; -kana/-kene kullanımı.

Sonuç

Ölçünlü dilde çekimli fiiller ve bazı isimler üzerinde düzenli olarak (i/y)-ken biçimiyle eklenen zarf-fiil ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarında başlıca, -ka/-ke/-çe; -kan/-ken; -kana/-kene; -kasına/-kesine gibi değişken şekilleri kullanılmaktadır. Kosova (-çe) dâhil olmak üzere toplam on beş ağız bölgesinde ekin kısa (-ka/-ke) şekli, Kıbrıs dâhil yirmi dört ağızda genişlemiş -kana/-kene şekilleri kullanılmaktadır. On iki ağızda ise hem kısa hem de genişlemiş örnekler tespit edilmiştir. Anadolu, Rumeli ve Kıbrıs'ta oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olan bu özel zarf-fiil şekilleri bazı ağızların belirleyici özellikleri arasında sayılmaktadır.

Diğer zarf-fiil ekleri gibi genişleme eğiliminde olan -ken'in en eski şekli, henüz tarihî metinlerde tespit edilememiş olmakla birlikte, kısa (*-ka/*-ke) olmalıdır. /-n/ ile genişletilen -ka/-ke, yazı dilinde cevherî fiille (er-/ir->i-/y-) kalıplaşarak -ken şeklini almış olmalıdır. Akıcı niteliğinden dolayı kelime sonunda tutunamayan kelime sonu /-n/ ünsüzü, ağızlarda ya düşmüş ya da ek ünlüsüyle uyumlu bir ünlüyle (-a/-e) desteklenerek pekiştirilmiştir. Ek, tarihsel süreçte *-ka/*-ke>-kan/-ken>-kana/-kene biçiminde gelişmiş olmalıdır.

KISALTMALAR

DK : Dede Korkut
GT : Gülistan Tercümesi
İMS: İrşâdü'l-Mülük ve's-Selâtin
KB : Kutadgu Bilig
MM : Mu'înu'l-Mürîd
NF : Nehcü'l-Ferâdis
UAY: Uygurca Altun Yaruk
UKP: Uygurca Kalyanamkara ve Papamkara

KAYNAKÇA

AKAR, Ali (2013), *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
ALKAYA, Ercan (2008), *Sibirya Tatar Türkçesi*, Ankara: Turkish Studies Publication.
ARGUNŞAH, Mustafa (2009), "Kıbrıs Ağızında Ünlü Değişmeleri", *Kıbrıs Konuşuyor*, s. 85-108, İstanbul: Kesit Yayınları.

- (2011), "Türkçede Zarf-Fiil Eklerinin Durum Ekleriyle Kalıplaşması", *Turkish Studies*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/1, Winter 2011, p. 55-68, www.turkishstudies.net.
- ATMACA, Emine (2007), "Antalya'nın Korkuteli İlçesi Ağzında Görülen Belirgin Ses Hadiseleri", *Dil Araştırmaları*, C. 1, S. 1, Güz 2007, s.115-155, Ankara: Avrasya Yazarlar Birliği Yayınları.
- AYDIN, Mehmet (2000), "Anadolu Ağızlarında iken--ken Zarf-Fiilinin Kullanımı ve Görevleri", *Türk Dili*, S. 588, s. 639-645, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAŞDAŞ, Cahit (1992), *Akçadağ Yöresi Ağızları*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- (2008), "Kırgız Türkçesinde Ünlü Türemesi", *Turkish Studies* (Türkiye Dışındaki Türkler Dosyası), International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/7, S. 13, Fall 2008, p. 200-209, www.turkishstudies.net.
- BAYRAKTAR, Nesrin (2004), *Türkçede Fiilimsiler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BURAN, A. - OĞRAŞ, Ş. (2003), *Elazığ İli Ağızları*, Elazığ Valiliği, Kültür Kurultayı Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1994), *Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- CLARK, Larry (1988), *Turkmen Reference Grammar*, Harrassowitz Verlag Wiesbaden: Herausgegeben von Lars Johanson, Turcologica, Band 34.
- DALLI, Hüseyin (1991), *Kuzeydoğu Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DEMİR, Necati (2001), *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2005), *Tokat İli ve Yöresi Ağızları*, Tokat: Niksar Belediyesi Yayınları.
- ERDEM, M. Dursun-DAĞDELEN Güner (2012), *Karabük ve Yöresi Ağızları*, Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- ERDEM, M. Dursun-BÖLÜK, R. (2012), *Antalya ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Gazi Yayınları.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1995), *Erzurum İli Ağızları I-II-III*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988), *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEREN, Cemil (2000), *Malatya İli Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (2000), "Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller", *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 5, s. 122-143, Afyonkarahisar: AKÜ Yayınları.
- (2002), *Uşak İli Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜNAY, Turgut (2003), *Rize İli Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000), *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2008), "Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler", *Turkish Studies* (Türkiye Dışındaki Türkler Dosyası), International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/3, S. 9, Spring 2008, p. 402-470, www.turkishstudies.net.
- JABLE, Ergin (2010), *Kosova Türk Ağızları*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- KALAY, Emin (1998), *Edirne İli Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARA, Mehmet (2005), *Türkmen Türkçesi Grameri*, Ankara: Gazi Yayınları.
- KARAHAN, Leyla (2011), "Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri", *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, s. 345-373, Ankara: Akçağ Yayınları.
- (2011), "Zarf-fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve -sA(r) Ekinin Yapısı", *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, s. 192-200, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1994), *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1988), "Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri", *TDAY Belleten* 1960, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- OLCAY, Selahattin (1995), *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZMEN, Mehmet (2014), *Türkçede -Ken Zarf-Fiili*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TİKEN, Kâmil (2004), *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-Fiiller*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TOK, Turgut (2002), *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları*, Denizli: PÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- UĞURLU, Mustafa (1999), *Memlük Türkçesinde Zarf-Fiilli Parçaların Dizimi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÜSTÜNER, Ahat (2000), "Türkçedeki +-A Pekiştirme Ekinin Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kullanılışı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Fırat University Journal of Social Science*, Cilt: 10 Sayı: 1, Sayfa:189-206, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.
- (2003), *Türkçede Pekiştirme*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YAPICI, Ali İhsan (2013), *Aydın ve Yöresi Ağızları I-II*, MSKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla: Basılmamış Doktora Tezi.
- YILDIRIM, Faruk (2006), *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları I-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YILDIZ, Osman (2002), *Isparta Merkez Ağzı*, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.
- YÜCE, Nuri (1999), *Gerundien Im Türkischen*, İstanbul: Simurg Yayınları.